

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยดำเนินการ ตามรายละเอียดและขั้นตอนดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้รับการยอมรับว่าสอนดี จากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สืบจากรายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีครูสอนสังคมศึกษาในหมวดสังคมศึกษาของโรงเรียนตั้งแต่ 8 คน ขึ้นไป ได้โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจำนวน 13 โรงเรียน โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 3 โรงเรียน รวม 16 โรงเรียน

2. นำแบบสอบถามความคิดเห็นของครูหมวดสังคมศึกษา เกี่ยวกับครูสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่สอนดีที่สุด ไปสอบถามครูในหมวดสังคมศึกษา ของโรงเรียนทั้ง 16 โรงเรียนด้วยตนเอง แบบสอบถามดังกล่าวเป็นแบบสอบถามให้แสดงความคิดเห็นโดยเติมคำและข้อความในช่องว่าง (ทั้งแสดงไว้ในผนวก ก.)

3. กัดเลือกครูที่ได้รับการยอมรับว่าสอนดี จำนวน 10 คน จากแบบสอบถาม
โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาเพื่อคัดเลือกดังนี้

3.1. เลือกจากโรงเรียนที่ครูในหมวดสังคมศึกษา ตอบแบบสอบถามตั้งแต่
80 % ขึ้นไป

3.2. เลือกจากครูที่เพื่อนครูในหมวด จำนวนเกินครึ่งขึ้นไปยอมรับ

3.3. เลือกโดยคำนึงถึงความพร้อมของครูที่จะให้ความร่วมมือ ในการ
สังเกตการสอน

ผลการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษาทั้ง 10 คนนี้ ปรากฏว่า เป็นครู
สังกัดโรงเรียนรัฐบาล 8 คน (ชาย 4 คน หญิง 4 คน) สังกัดโรงเรียนเอกชน 2 คน
(ชาย 1 คน หญิง 1 คน) ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 30-35 ปี มีประสบการณ์ในการสอน
ระหว่าง 11-15 ปี

ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการเก็บข้อมูล ครู
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ให้ความสำคัญสอนรายวิชาต่าง ๆ ดังนี้

1. ส 402 วิชาบังคับสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. ส 504 วิชาบังคับสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. ส 606 วิชาบังคับสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
4. ส 0211 วิชาเลือกสังคมศึกษา เหตุการณ์ปัจจุบัน
5. ส 041 วิชาเลือกสังคมศึกษา พุทธศาสนาในประเทศไทย
6. ส 049 วิชาเลือกสังคมศึกษา พระพุทธศาสนา
7. ส 0411 วิชาเลือกสังคมศึกษา พระพุทธศาสนา
8. ส 0413 วิชาเลือกสังคมศึกษา พระพุทธศาสนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามความพึงเห็นของครูหมวดสังคมศึกษา เพื่อใช้ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการยอมรับว่าสอนดี (ดูผนวก ก.)

2. แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน สำหรับบันทึกบทบาทของครูและนักเรียนในแต่ละคาบเรียน เป็นแบบสังเกตที่กำหนดหัวข้อการสังเกตไว้อย่างกว้างๆ ทั้งนี้เพื่อคงไว้ซึ่งความยืดหยุ่นของกาบันทึก แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

2.1. ส่วนที่ใช้บันทึกข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับการเรียนการสอนในแต่ละคาบ (ทั้งแสดงไว้ในผนวก ข.)

2.2. ส่วนที่ใช้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทครู บทบาทนักเรียน และข้อสังเกตสำหรับส่วนที่เป็นข้อสังเกตนั้น ผู้วิจัยได้ใช้บันทึกปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่เป็นกรณีพิเศษ หรือข้อคิดเห็นของผู้วิจัย รวมทั้งการสรุปประเด็นพฤติกรรม ในขณะทำการสังเกต (ดูผนวก ข.)

3. เครื่องบันทึกเทปเสียง 1 เครื่อง พร้อมคลิป์เทปบันทึกเสียง จำนวน 55 คลิป์ เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน ควบคู่กับแบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนในข้อ 2 ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ

การทดสอบใช้เครื่องมือ

ก่อนทำการรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ทดลองบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน และทดลองใช้เครื่องบันทึกเทป ในสถานการณ์การเรียนการสอนจริงที่โรงเรียนหอพระ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ 1 ครั้ง เพื่อเพิ่มเติม ทัก คัดแปลงหัวข้อในการบันทึก ให้เหมาะสมกับสภาพของปรากฏการณ์ที่จะสังเกตเห็นได้จากสภาพการเรียนการสอนจริง ในชั้นเรียนโดยทั่วไป และเพื่อให้มีความคล่องตัวในการใช้เครื่องบันทึกเสียง นอกจากนั้น

ยังเป็นการฝึกความรวดเร็ว ฉับไว ในการสังเกตและบันทึกสรุปย่อเหตุการณ์การสอนให้
ครอบคลุมทุกบริบทของห้องเรียน และให้ตรงไปตรงมาตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงด้วย

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูทั้ง 10 คน
ด้วยตนเอง โดยเริ่มขอหนังสือแนะนำตัวจากศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 8 ไปติดต่อ
ขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการกับโรงเรียน จากนั้นได้ติดต่อขอความร่วมมือทั้งอย่างไม่
เป็นทางการและเป็นทางการ จากครูในหมวดสังคมศึกษาและครูที่ได้รับการยอมรับว่า
สอนดี จากนั้นจึงได้เก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งหมายถึงการไปสังเกตการสอน บันทึกเทปเสียง
สัมภาษณ์ครูสอนถึงภูมิหลังทางการศึกษาและการทำงาน โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูล
เป็นเวลา 3 เดือน คือ ตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม 2528 ถึงวันที่ 11 มีนาคม 2529
ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง ไม่ได้อาศัยผู้ช่วยเก็บข้อมูลแต่อย่างใด รวมจำนวนคาบเรียน
ที่ผู้วิจัยทำการสังเกตทั้งสิ้น 54 คาบเรียน สังเกตการสอนของครู 10 คน ๆ ละ 5-7 ครั้ง
ครั้งละประมาณ 50 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

- ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ ๆ ในช่วงเวลาตามลำดับดังต่อไปนี้
1. วิเคราะห์หลังจากสิ้นสุดการสังเกตการสอนในแต่ละครั้ง เป็นการวิเคราะห์
เพื่อค้นหาวิธีการและกลวิธีสอนที่ใช้ โดยอ่านข้อความที่บันทึกในแบบสังเกตพฤติกรรมการ
เรียนการสอน ทบทวนสิ่งที่ได้สังเกตและสัมภาษณ์ ฟังเสียงจากเทป แล้ววิเคราะห์
พฤติกรรมการเรียนการสอนเพื่อค้นหาวิธีสอนและกลวิธีสอนที่ใช้ในคาบเรียนนั้น ๆ
 2. วิเคราะห์การสอนของครูแต่ละคน เมื่อสังเกตการสอนครบ 5-7 ครั้ง เป็น
การวิเคราะห์สรุปลักษณะประเภทของวิธีการและกลวิธีสอนของครูแต่ละคน โดยให้
รายละเอียดพฤติกรรมการสอนแล้วสรุปเป็นตาราง
 3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยส่วนรวมของครูทั้ง 10 คน

เกณฑ์การจำแนกวิธีสอน

การที่จะจัดว่าเป็นวิธีสอนใดนั้น ผู้วิจัยใช้เวลาส่วนใหญ่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมที่แสดงถึงวิธีสอนนั้น ไม่ต่ำกว่า 25 นาที ในการสอน 1 คาบเรียน ซึ่งยาวประมาณ 50 นาที เช่น ถ้าครู บอก เล่า อธิบาย โดยใช้เวลาเกิน 25 นาที ถือเป็นวิธีสอนแบบบรรยาย ถ้านักเรียนแสดงบทบาทสมมุติและร่วมกันฝึกวิเคราะห์ อภิปราย ตลอดจนสรุปผล ใช้เวลาเกิน 25 นาที ถือเป็นวิธีสอนแบบบทบาทสมมุติ ถ้านักเรียนปรึกษานาหรือกันในกลุ่ม ช่วยกันตอบคำถามที่ครูมอบหมายให้ในคาบนั้น แล้วรายงาน ตลอดจนตอบข้อซักถามของนักเรียน กลุ่มอื่นใช้เวลาเกิน 25 นาที ถือเป็นวิธีสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม หรือนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงใช้เวลาเกิน 25 นาที ถือเป็นวิธีสอนแบบฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น